Національна академія наук України
Національна академія педагогічних наук України
Інститут філософії імені Г. С. Сковороди
Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса
Інститут історії України
Інститут всесвітньої історії
Інститут соціології
Інститут соціальної та політичної психології
Інститут обдарованої дитини
Всеукраїнська газета «Освіта і суспільство»

МАТЕРІАЛИ

VI Всеукраїнської міжгалузевої науково-практичної онлайн-конференції

«Українське суспільство у перспективах розвитку: історичний, соціально-політичний, освітньо-педагогічний аспекти»

26–31 березня 2025 року

в межах XVI Міжнародної виставки «Сучасні заклади освіти–2025»

Київ
2025

УДК 930.2+316.3/323.1+37.01/.02/.06
У45

У45 Українське суспільство у перспективах розвитку: історичний, соціально-політичний, освітньо-педагогічний аспекти : матеріали VI Всеукраїнської міжгалузевої науково-практичної онлайн-конференції (Київ, 26–31 березня 2025 року). / Упоряд. Л. І. Ткаченко, В. М. Шульга. – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2025. – 1 380 с.

У збірник увійшли статті й тези учасників VI Всеукраїнської міжгалузевої науково-практичної онлайн-конференції «Українське суспільство у перспективах розвитку: історичний, соціально-політичний, освітньо-педагогічний аспекти», у межах XVI Міжнародної виставки «Сучасні заклади освіти–2025», у яких автори висвітлюють питання переосмислення та повернення історії України й просування її на світовому рівні; визначення актуальних проблем розвитку українського суспільства на принципах свободи, рівності, поваги до людської гідності, дотримання прав людини і верховенства права; актуалізують освітньо-педагогічні тенденції вдосконалення національної освіти; окреслюють напрями розвитку обдарованих дітей і юні в умовах боротьби за незалежність і цілісність України.

Видання рекомендовано для науковців, керівників і представників освітніх закладів, інститутів післядипломної освіти, педагогічних працівників усіх ланок системи освіти.

Статті подано в авторській редакції (збережено авторські мову й граматику). Автори опублікованих матеріалів несуть відповідальність за точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела тощо.

УДК 930.2+316.3/323.1+37.01/.02/.06

© Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2025

сьогодення, вкласти сили і ресурси в освіту – означає закласти міцний фундамент для перемоги і розвитку. Сучасні школи і наукові ліцеї вже зараз вирощують тих, хто за десять років буде визначати обличчя України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. ЮНЕСКО. Офіційний сайт. – Режим доступу: https://www.unesco.org
2. Тофлер Елвін. Футурошок / Пер. з англ. – К.: Вид-во «ХХХ», 2021. – 352 с.
3. Щорічна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / За ред. Міністра освіти і науки України. – К. : МОН України, 2022. – 160 с.
4. Освіта впродовж життя: звіт ЮНЕСКО. – К.: ЮНЕСКО-офіс в Україні, 2020.–112 с.
5. World Economic Forum. The Future of Jobs Report 2020. – Режим доступу: https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2020
6. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи.–К.: МОН України, 2017. – 48 с.
7. Офіційні матеріали Світового банку з питань освіти і розвитку людського капіталу. – Режим доступу: https://www.worldbank.org/en/topic/education
8. Міністерство освіти і науки України. Офіційний сайт. – Режим доступу: https://mon.gov.ua/

Савенкова Л. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
директор Наукової бібліотеки
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова
l.v.savenkova@udu.edu.ua

ДОСТУПНІСТЬ ДО НАУКОВИХ І ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ: ДОСЯГНЕННЯ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ БІБЛІОТЕК

Бібліотеки в усі періоди цивілізаційної історії людства здійснювали власну місію – зберігати інформацію, що була зафіксована у письмовому вигляді. У якісь часи діяльність ця оцінювалася як важлива й була помітною, в інші – мала скромнішу участь. Однак, бібліотеки завжди виконували свої головні функції – збирати, зберігати та надавати доступ до джерел «зовнішньої пам'яті людства». Нині часи змінилися, з'явилися інформаційні технології та інформаційні носії, але функції бібліотек ніяк не зменшилися, а навпаки – розширилися.

Ключові слова: сучасні бібліотеки, інформаційні носії, інформаційні ресурси, дистанційні сервіси, інформаційні послуги бібліотек.

Сьогодні бібліотеки позиціонують себе як прогресивні та відкриті місця знань, місця активної дії та спілкування. Вони роблять все можливе для повноцінного обслуговування фізичних відвідувачів, а також функціонування віртуального інформаційно-освітнього середовища, надання якісних

інформаційно-бібліотечних послуг користувачам у режимі віддаленого обслуговування та консультування.

Велику увагу академічні бібліотеки приділяють створенню власних та використанню зовнішніх електронних інформаційних ресурсів, збереженню книжкових фондів як культурного надбання держави, допомозі навчальному процесу та підтримці наукових досліджень університету.

Наукова бібліотека Українського державного університету імені Михайла Драгоманова будує свою діяльність відповідно до визначеної статегії, місії, візії та цінностей оприлюднених на сайті Наукової бібліотеки. Підтримує чимало змін для реалізації політики університету, спрямованої на впровадження європейських норм і стандартів освіти, підвищення якості освітніх послуг та рівня наукових досліджень.

Бібліотека взаємодіє з університетською спільнотою: швидко реагує на складні виклики воєнного часу, застосовує всі можливості глобальних комунікацій для забезпечення навчальної та наукової діяльності інформацією; акумулює досвід науково-методичної діяльності у вітчизняному та зарубіжному освітньому просторі; впроваджує онлайнові технології для інформаційного забезпечення освітнього процесу, особливо в умовах дистанційного навчання; вдосконалює інформаційно-бібліотечні сервіси та продукти, оновлює цифрові пропозиції, що відповідають потребам користувачів; опікується збереженням бібліотечних фондів та електронних архівів у хмарному середовищі, користуючись пропозицією європейських компаній-партнерів (проєкт SUCHO ("Saving Ukranian Cultural Heritage Online"), що надає закладам культури вебпростір для зберігання історичного надбання).

Вебтехнології забезпечують зручний, оперативний і безперебійний доступ до інформаційних ресурсів. Завдяки використанню цих технологій бібліотека трансформується у багатофункціональну платформу, що відповідає потребам сучасних користувачів та пропонує інтерактивні сервіси, електронні каталоги, онлайн-доступ до видань та можливості для віддаленої комунікації.

Програмне забезпечення, на якому базується вебсторінка бібліотеки (http://lib.npu.edu.ua/) є відкритою системою (CMS Joomla 3), що дозволяє легко, зручно та оперативно вносити зміни та доповнення до інформативної частини сайту.

Ресурси, що генеруються Науковою бібліотекою:

Електронний каталог та Електронна бібліотека (Web-IRBIS 64+) – є базовим інструментом пошуку та доступу до ресурсів. Це бібліографічні бази даних, які містять інформацію про традиційні фонди бібліотеки, мають посилання на зовнішні повнотекстові електронні ресурси (періодичні видання, наукову та навчальну літературу) та власну повнотекстову базу даних електронної бібліотеки.

Цифровий репозитарій УДУ імені Михайла Драгоманова (DSpase). (ENPUIR- http://enpuir.npu.edu.ua) функціонує з 2006 року. Цифровий репозитарій Університету використовується для систематизації та зберігання

академічних матеріалів, наукових публікацій, дисертацій, навчальних матеріалів та інших документів, пов'язаних із діяльністю університетської спільноти. Основне призначення репозитарію передбачає забезпечення централізованого відкритого доступу до інтелектуальної продукції Університету. Про актуальність репозитарію, розуміння сутності відкритого доступу через самоархівування наукових досліджень (збільшення кількості цитувань, підвищення h-індекса, визнання у науковому середовищі, сприяння міжнародному співробітництву серед науковців) свідчить щорічне збільшення загального фонду та кількості звернень до DSpase.

Кількість одиниць фонду становить 44 442 документи;

Кількість переглядів/завантажень документів – 453 000

Кількість звернень – 1 221 196

Цифрові колекції. Для керування цифровими колекціями бібліотека використовує FOSS OMEKA (вільне програмне забезпечення на основі системи керування вмістом з відкритим кодом для адміністрування електронних колекцій; система дозволяє публікувати, експонувати цифрові об'єкти культурної спадщини, а також розширювати їх функціональність за допомогою тем та плагінів). Цифрові колекції складаються з таких розділів як: «М Драгоманов – видатний діяч України: до 170-річчя від дня народження», «Шевченкіана у фондах Наукової бібліотеки УДУ імені

Михайла Драгоманова», «Рідкісні видання», «Актори освітнього та наукового простору Університету», «In Memoria: Сторінки пам'яті загиблих Героїв-Драгоманівців».

Використання зовнішніх цифрових ресурсів:

Доступ до провідних міжнародних баз даних. В умовах війни багато українських науковців були позбавлені доступу до робочих місць та інструментів проведення досліджень. Міжнародна наукова спільнота надає українським дослідникам можливості віддаленого користування передплаченими базами даних наукової інформації, а також відкриває вільний доступ до нових інформаційних ресурсів.

Українські науковці мають можливість безкоштовно використовувати ресурси компаній Clarivate (Web of Science) та Elsevier (Scopus, ScienceDirect). Це стало можливим завдяки підтримці цих провайдерів наукових даних у контексті складної ситуації в Україні. А саме, у відповідь на офіційне звернення МОН України компаніями Elsevier, Clarivate Analytics та порталу Research4Life було надано згоду на подовження термінів доступу до передплачених баз даних наукової інформації. Національну передплату на базу даних (зокрема, для всіх установ ЗВО України) було продовжено. Бібліотека виступає посередником та адмініструє профілі університету на цих міжнародних платформах, здійснює реєстрацію та налаштування доступу для науковців університету до наукометричних баз даних, допомагає активувати віддалений доступ.

Бібліотекари консультують вчених щодо використання баз даних для власних наукових цілей, створення/редагування/синхронізації персональних профілів на платформах Web of Science, Scopus, Google Scholar, ResearchGate, отримання ідентифікаційного номера науковця в ORCID, пошуку необхідної інформації у базах даних, перевірки індексування наукових журналів, можливостей бібліографічних менеджерів (EndNote, Mendeley) тощо.

Корисним довідковим ресурсом, підготовленим бібліотекою, став перелік «Персональних ідентифікаторів науковців УДУ імені Михайла Драгоманова». Він відображає кожен із ідентифікаторів науковця (ORCID, Google Академія, Scopus ID, Research ID (WoS) з активними лінками на персональні профілі. Таблиця представлена на сайті бібліотеки у розділі «Науковцю».

Організація тестових доступів до провідних баз даних світу – це ще одне завдання університетської бібліотеки. Можливість завдяки тріал-періодам безкоштовного доступу до передплатних інформаційних ресурсів скористатись джерелами з багатьох відомих баз даних, надає користувачам можливість проаналізувати контент колекцій та ознайомитись із інформацією про найсучасніші наукові видання та публікації. Зокрема: до мультидисциплінарної міжнародної повнотекстової бази даних ScienceDirect; до платформи EBSCOhost – це інтерактивна довідково-бібліографічна система, яка складається з різноманітних повнотекстових та реферативних баз даних широкого тематичного охоплення від провідних постачальників інформації; доступ до повнотекстових електронних ресурсів видавництва Bentham Science – електронні періодичні видання та книги з різної тематики. Представники видавництва Bentham Science надали українським науковцям змогу розширити свої дослідницькі можливості та ознайомитись з освітніми ресурсами на платформі Edanz тощо.

Одна з найбільших у світі колекцій наукової та технічної літератури, яку пропонують провідні міжнародні наукові видавництва – Research4Life, також доступна користувачам бібліотеки. Зокрема, надано доступ до ресурсів таких великих видавництв як: Elsevier, Springer Nature, John Wiley & Sons, Taylor & Francis, Emerald, Sage Publications, Oxford University Press, Cambridge University Press, IOP Publishing тощо. Research4Life пропонує доступ до понад 203 000 провідних журналів і книг у сферах охорони здоров’я, сільського господарства, навколишнього середовища, прикладних наук та правова інформація.

Працівники Наукової бібліотеки активно працюють над розширенням переліку дистанційних сервісів для академічної спільноти, виконують роль посередника між інформаційними ресурсами та користувачами інформації, інформують їх про нові послуги, застосовуючи персональну електронну пошту, підтримують зворотний зв’язок. Водночас доступ до мережі Інтернет з комп’ютерів, встановлених у всіх читальних залах бібліотеки, або з власних мобільних пристроїв читачів через WI-FI уже багато років є невід’ємною частиною сервісів бібліотеки.

На вебсторінці сайту бібліотеки систематично оновлюється перелік можливостей, які бібліотека пропонує для користувачів та науковців. Серед них: замовлення консультацій для дослідників, у тому числі і онлайнових; замовлення екскурсій та організація заходів; заходи для навчання та досліджень; оформлення бібліографічних списків; визначення індексів УДК; замовлення літератури; реєстрація користувачів; електронна доставка документів; міжбібліотечний абонемент; «Запитай бібліотекаря» тощо.

Бібліотека УДУ імені Михайла Драгоманова підтримує процес збільшення ступеня участі всіх громадян у соціумі – інклюзію. Кожен читач може розраховувати на індивідуальну допомогу працівника бібліотеки. З метою удосконалення та розширення спектру дистанційних послуг на вебсайті функціонує форма зворотного зв'язку для користувачів бібліотеки.

Семенова Алла Василівна,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри професійної освіти у сфері технологій і дизайну
Київський національний університет технологій та дизайну

Косяк Інна Василівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної освіти у сфері технологій і дизайну
Київський національний університет технологій та дизайну

СУБ'ЄКТНІСТЬ ДУХОВНО-ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ ТЕХНОЛОГІЙ І ДИЗАЙНУ

Анотація: в статті окреслено проблему становлення суб'єктності духовно-інтелектуальної особистості майбутніх фахівців у сфері технологій і дизайну; розглянуто категорію «суб'єктність особистості», як: здатність оптимально актуалізувати зовнішні (соціальні, просторово-часові, фізичні тощо) та внутрішні (психічні, особистісні, духовні) можливості, адекватно інтегрувати актуальну ситуацію з перспективою ефективного (продуктивного) життєвого самовтілення особистості. Доведено, якщо внутрішній світ молодої людини не збагачується відповідним ціннісно-емоційним контекстом, а навпаки збіднюється й до того ж, якщо цей особистісний духовний світ не був адекватно наповненим у шкільні роки – створюється внутрішній хаос, сум'яття. А там де безлад і порожнеча – суб'єктність духовно-інтелектуальної особистості, як здатність, просто відсутня.

Ключові слова: суб'єктність особистості, атитюд, людиновимірність, диджиталізація.

Abstract: the article outlines the problem formation of the subjectivity of the spiritual and intellectual personality of future specialists in the field of technology and design; the category of "personality subjectivity" is considered as: the ability to